

ЕФЕКТИВНІСТЬ ТА РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

УДК 351/354

Власенко Т. А.,
Доцент кафедри державного управління,
публічного адміністрування
та регіональної економіки
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Ефективність та результативність у публічному адмініструванні є наразі однією з найголовніших проблем через те, що саме ці поняття можуть дати відповідь на питання, чи вірно вибрана стратегія розвитку держави, чи правильні рішення приймаються на найвищому законодавчому рівні та наскільки правильно вони імплементуються на найнижчому. Оскільки за останні роки наша країна пережила низку значних потрясінь, значущість публічного адміністрування як нової парадигми державного управління значно зросла, так як вона повинна не лише забезпечити розвиток держави, але і здійснити це найшвидшим та найбільш економічним шляхом.

Розмежування понять «результативність» та «ефективність» було затверджено і в ДСТУ ISO 9000:2007, де результативність (effectiveness) визначається як ступінь реалізації запланованої діяльності та досягнення запланованих результатів, а ефективність (efficiency) – це співвідношення між досягнутим результатом і використаними ресурсами [1]. Як бачимо в даному документі результативність близька за значенням до цільового підходу у розумінні ефективності, що ще раз підтверджує близькість цих понять, але їх не тотожність.

Дослідник З. Коваль вважає, що результативність виступає одним із базових критеріїв оцінювання ефективності, а абсолютним показником результативності є ефект. Результативність визначається як «співвідношення отриманих наслідків і введених факторів (або причин, призвели до цих наслідків), які визначаються за допомогою співвідношень прибутку до витрат, обсягу виробництва або часу тощо» [2].

У 1993 році Е. Мосенг та П. Бредап створили тривимірну модель визначення результативності економічних процесів на основі таких

понять: ефективність, економічність, гнучкість [3]. В даній моделі ефективність розглядається з найбільш поширеної точки зору: як відношення між результатами і витратами (між продукцією, яка вироблена і витратами на виробництво цієї продукції). Гнучкість підприємства – організація ресурсів підприємства, що дозволяє швидко та ефективно перейти до нової продукції [4]. Економічність підприємства – це економне та оптимальне використання ресурсів підприємства [5]. Результативність розглядається як геометрична сума даних показників, що позиціонує це поняття як родове, яке включає зазначені три складові.

Вітчизняний дослідник Г. Жучкова продовжує цей підхід, замінюючи при цьому гнучкість на адаптивність, та доповнюючи складові конкурентоспроможністю підприємства і продукції, стійкістю та рівнем інноваційного розвитку господарюючого суб'єкта [6]. Включення додаткових складових до моделі дозволяє отримати ширше значення результативності та застосувати економіко-математичне моделювання. Отже, Г. Жучкова зазначає, що результативність діяльності – це комплексна оцінка ефективності, економічності, конкурентоспроможності та стійкості економічного та фінансового розвитку господарюючих суб'єктів [6]. На жаль, таке вдосконалення науковцем є досить дискусійним, адже конкурентоспроможність є окремим важливим економічним поняттям та давно досліджується великою кількістю авторів. Варто зазначити, що підприємство може випускати цілком конкурентоспроможну продукцію, так як її рівень визначається виключно параметрами її якості та ціни на ринку, яка при цьому буде досить дорогою для підприємства і не принесе йому високий рівень прибутку, що в будь-якому разі не сприятиме підвищенню результативності. Таким чином, зауважимо, конкурентоспроможність може виступати допоміжною характеристикою у визначенні результативності, але навряд її варто вважати її складовою. Ті ж доводи можна запропонувати відносно стійкості та рівня інноваційного розвитку господарюючого суб'єкта. Таким чином, визначення результативності, запропоноване Е. Мосенгом та П. Бредапом є більш доцільним та обґрунтованим.

Підводячи підсумок під дослідженнями різниці між «ефективністю» та «результативністю» звернемося до критеріїв результативності

С. Сінка, який вважав її родовим поняттям, що характеризується такими властивостями, як: дієвість – ступінь досягнення системою поставлених цілей завершення роботи (якість, кількість, своєчасність), економічність – ступінь використання системою ресурсів на досягнення цілей (відношення обсягу ресурсів належних до використання до обсягу фактично використаних), якість – ступінь відповідності системи вимогам, специфікаціям та очікуванням, прибутковість – відношення між валовими доходами та сукупними витратами, якість трудового життя – то, яким чином особи, причасні до системи реагують на соціально-технічні аспекти цієї системи [7, с. 49–60]; «продуктивність – конкретне поняття, яке відображає відношення кількості продукції, виробленої даною системою за даний період часу до кількості ресурсів, спожитих для створення цієї продукції за той же період» [7, с. 49].

Таким чином, продуктивність подібна розумінню ефективності як відношенню отриманих результатів до понесених витрат. Такий підхід дозволяє найточніше визначити різницю між результативністю та ефективністю, ввівши ряд допоміжних понять, які дозволяють включити всі вищезазначені підходи до розуміння ефективності (рис. 1), таких як: дієвість, якість, прибутковість, продуктивність (ефективність), економічність та якість трудового життя. Взаємозв'язок цих понять проілюстровано на рис. 1.

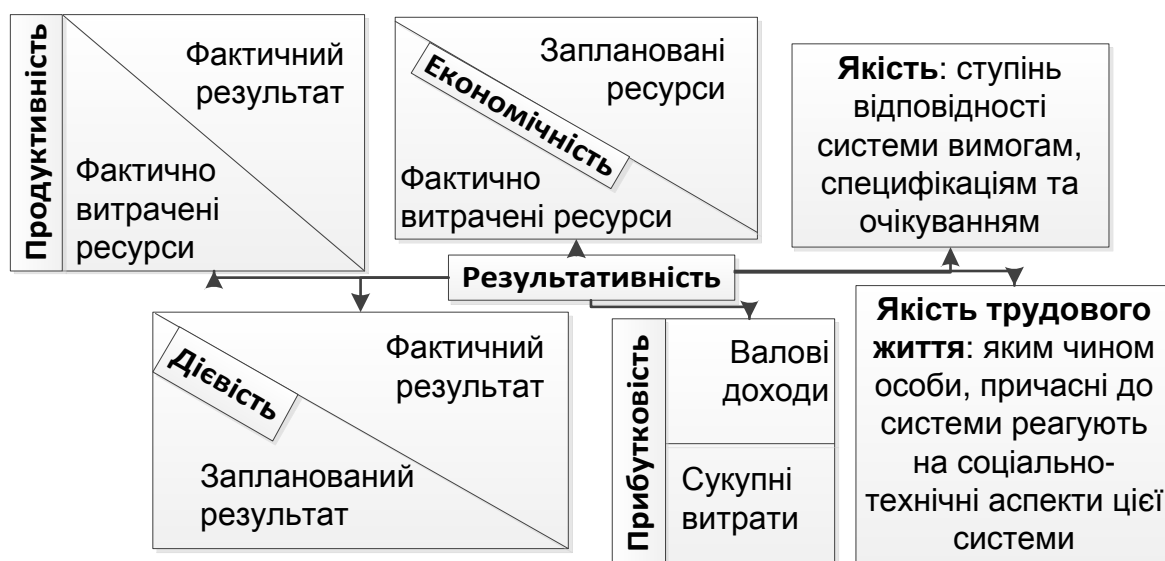

Рис. 1. Сукупність характеристик результативності за С. Сінком

Розглянувши докладно сутність понять «ефективність» та «результативність», зупинимося безпосередньо на їх особливостях відносно публічного адміністрування. Так у довіднику за редакцією Н. Глазунової, Ю. Забродіна і А. Поршнева ефективність державного управління визначена як співвідношення результатів управління із задекларованими цілями, що відповідає вищенаведеному баченню дієвості [8].

В. Петті, Ф. Кене визначають результативність управління стосовно дій суб'єкта управління – уряду держави [9, с. 119].

Відомі гуру державного управління в Україні А. Мельник та О. Оболенський пропонують визначення ефективності публічного адміністрування через трирівневу модель: загальна соціальна ефективність (рівень держави та усієї системи державного управління), спеціальна соціальна ефективність (ефективність функціонування суб'єктів державного управління), конкретна соціальна ефективність (ефективність діяльності управлінських органів і посадових осіб) [10].

Цих же рівнів дотримуються і автори довідника [9].

В. Цвєтков ефективність державного управління пов'язує із громадською свідомістю, з правовим становищем людини в суспільстві: «ефективність державного управління – це людська специфіка управління, що здійснюється людиною і для людини» [11].

Отже підсумовуючи вищенаведені визначення запропонуємо значення результативності публічного адміністрування як узагальнюючого показника, який включає як кількісні, так і якісні характеристики, відображає дієвість у досягненні поставлених цілей, економічність у використанні наявних ресурсів, продуктивність отриманих результатів (ефективність) як віддачу від витрачених ресурсів, прибутковість як результат функціонування народного господарства країни, якість як відповідність правил державотворення країни міжнародним стандартам та нормам та якість життя населення країни.

Література:

1. Морщенок Т. С. Огляд підходів до визначення економічної сутності поняття «ефективність» / Т. С. Морщенок, О. М. Біляк // Електронний ресурс. Режим доступу: www.zgia.zp.ua

2. Коваль З. О. Оцінювання ефективності вартісно-орієнтованого управління підприємством в екосистемі інновацій / З. О. Коваль // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку : [збірник наукових праць] / відповідальний редактор О. Є. Кузьмін. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2011. – С. 348–357.
3. Друкер П. Классические работы по менеджменту / П. Друкер. – М. : Альпина Паблишер, 2015 р. – 349 с.
4. Абалкин Л. И. Конечные народнохозяйственные результаты. Сущность, показатели, пути повышения / Л. И. Абалкин. – 2-е изд. доп. и перераб. – М.: ИНФРА-М, 1982. – 236 с.
5. Енциклопедія бізнесмена, економіста, менеджера / Під ред. Р. Дяківа. – К. : Міжнародна економічна фундація, 2002. – 704 с.
6. Жучкова Г. А. Результативність діяльності підприємства: науковометодичні аспекти визначення [Електронний ресурс] / Г. А. Жучкова. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2517>.
7. Синк С. Д. Управление производительностью: планирование, измерение и оценка, контроль и повышение / С. Д. Синк. – М.: Прогресс, 1989. – 522 с.
8. Государственное и муниципальное управление : справочник / под ред. Н. И. Глазуновой, Ю. М. Забродина, А. Г. Поршнева. – М. : Изд-во “Магистр”, 1997. – 496 с.
9. Проблема эффективности в современной науке / Под ред. А. Д. Урсула. – Кишинев, 1985. – 256 с.
10. Мельник А. Ф. Державне управління : підручник / А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський, А. Ю. Васіна. – К. : Знання, 2009. – 582 с.
11. Цветков В. В. Державне управління: основні фактори ефективності (політико-правовий аспект) / В. В. Цветков. – Х. : Право, 1996. – 164 с.